

Stay home, stay safe?

Onderzoek naar de omvang, aard en ernst van huiselijk geweld tijdens de Coronacrisis

JANUARI 2021

Monitor Meldingen | Noord-Holland-Noord

Als gevolg van de wereldwijde uitbraak van het COVID-19-virus heeft Nederland sinds medio maart 2020 te maken met landelijke en regionale maatregelen die verspreiding van het virus tegen zouden moeten gaan. De beperkende maatregelen, de mogelijke financiële consequenties hiervan en de angst voor het virus kunnen oplopende spanningen in huishoudens tot gevolg hebben, en daarmee de kans op huiselijk geweld vergroten. Met behulp van financiële steun van ZonMw (Nederlandse organisatie voor gezondheidsonderzoek en zorginnovatie) doet het NSCR systematisch onderzoek naar de omvang, aard en ernst van huiselijk geweld-meldingen. Meer informatie over de theorie, achtergrond, onderzoeksvragen, hypothesen en methode van het onderzoek staat op <https://nscr.nl/stay-home-stay-safe>.

Afhankelijk van de besmettingsgraad en ziekenhuisbezetting, was er sprake van op- en afschaling van de maatregelen. Voorbeelden van COVID-19-maatregelen zijn thuiswerken, zo veel mogelijk thuisblijven, niet reizen, sluiting van publieke locaties en horecagelegenheden, en zelfs de sluiting van onderwijsinstellingen en kinderdagverblijven. Vrijwel altijd heeft een maatregel een zekere mate van beperking in bewegingsvrijheid als gevolg. De maatregelen hebben inmiddels ook economische gevolgen. Mensen hebben angst hun baan te verliezen, zijn hun baan daadwerkelijk verloren of krijgen te maken met teruglopende inkomsten. De mogelijke financiële consequenties van de maatregelen kunnen, net als de beperkende maatregelen, stress opleveren. Daarnaast hebben mensen mogelijk zorgen om de verspreiding van het virus, worden zij zelf of hun familieleden ziek, met mogelijk langdurige consequenties of langdurige quarantaine als gevolg.

Het is niet ondenkbaar dat de COVID-19-maatregelen leiden tot oplopende spanningen in huishoudens. Dergelijke spanningen vergroten mogelijk ook de kans op huiselijk geweld. Met behulp van financiële steun van ZonMw doet het NSCR systematisch onderzoek naar de omvang, de aard en ernst van huiselijk geweld-meldingen. Door de meldingen op weekniveau in 2020 te vergelijken met meldingen uit 2019, maakt het NSCR de impact van de COVID-19-maatregelen op huiselijk geweld inzichtelijk.

Onderzoekers: Veroni Eichelsheim, Anne Coomans, Arjan Blokland, Steve van de Weijer, Sjoukje van Deuren, Meintje van Dijk
Contactpersoon: Veroni Eichelsheim | VEichelsheim@nscr.nl | 06 4137 8828

NSCR
De Boelelaan 1077
1081 HV Amsterdam

Postadres
Postbus 71304
1008 BH Amsterdam

T 020 598 5239
E nscr@nscr.nl
www.nscr.nl

 Het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandaving (NSCR) is onderdeel van de institutenorganisatie van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

Leeswijzer

Veilig Thuis¹ is er voor *advies en ondersteuning* bij vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling, maar ook voor het *melden* van huiselijk geweld en kindermishandeling. Zowel *slachtoffers, plegers, omstanders* als *professionals*² kunnen contact opnemen met Veilig Thuis bij vermoedens van huiselijk geweld. Veilig Thuis kijkt samen met de contactlegger wat er aan de hand is in een situatie. Hierdoor krijgt Veilig Thuis een beeld van de actuele veiligheid van alle directbetrokkenen. Directbetrokkenen kunnen slachtoffers en plegers zijn die betrokken zijn bij een onveilig situatie, als ook omstanders die bijvoorbeeld getuigen van de situatie zijn. In overleg met de contactlegger neemt Veilig Thuis een besluit om over te gaan tot het geven van *advies* of het in ontvangst nemen van een *melding*. In een adviesgesprek met een directbetrokkene, omstander of professional bespreekt Veilig Thuis de mogelijkheden om de onveiligheid van directbetrokkenen te herstellen en hoe Veilig Thuis hierin kan ondersteunen. Wanneer de contactlegger en een medewerker van Veilig Thuis tot de conclusie komen dat de situatie (casus) lastig is en de contactlegger graag wil dat Veilig Thuis de casus oppakt en/of verder onderzoekt, kan de contactlegger ervoor kiezen om een *melding* van het vermoedelijke huiselijk geweld te maken. Op basis van een eventuele melding start Veilig Thuis onderzoek naar de situatie of wordt de hulp van een hulpverlener ingeroepen zodat directbetrokkenen geholpen kunnen worden. De *adviezen* en *meldingen* worden in alle 26 Veilig Thuis regio's geregistreerd.

Het NSCR onderzoekt de komende tijd de geregistreerde meldingen en adviezen uit alle Veilig Thuis regio's. In deze Monitor staan de geregistreerde meldingen in regio Noord-Holland-Noord centraal, in de periode voor, tijdens en na de eerste lockdown. Er wordt onderzocht of de verschillende COVID-19-maatregelen tot waarneembare veranderingen in de omvang, aard en ernst van meldingen van huiselijk geweld en kindermishandeling hebben geleid. Ook is er onderzocht of de getroffen maatregelen mogelijk tot veranderingen hebben geleid in kenmerken van melders.

.....

In aanvulling op deze Monitor zijn in de *Bijlage Meldingen* meer figuren opgenomen die verschillen in casussen en meldingen, de vermoedelijke aard van huiselijk geweld en kindermishandeling en melders tussen 2019 en 2020 laten zien.

.....

Meldingen en casussen

Het is mogelijk dat meerdere personen, bijvoorbeeld een wijkagent en een buurtbewoner, een melding maken van eenzelfde vermoedelijke situatie van huiselijk geweld. In de regio Noord-Holland-Noord zijn in 2019 en 2020 minimaal één en maximaal elf meldingen per casus gedaan, met een gemiddelde van 1,31 meldingen per casus. Het is daarom van belang om onderscheid te maken in meldingen en casussen. Met betrekking tot de vermoedelijke aard van het huiselijk geweld zijn de unieke casussen onderzocht op waarneembare veranderingen in de aard en ernst van meldingen van huiselijk geweld. De unieke meldingen zijn onderzocht op waarneembare verschillen in *wie* de meldingen hebben gedaan.

¹ Zie: <https://veiligthuis.nl/>.

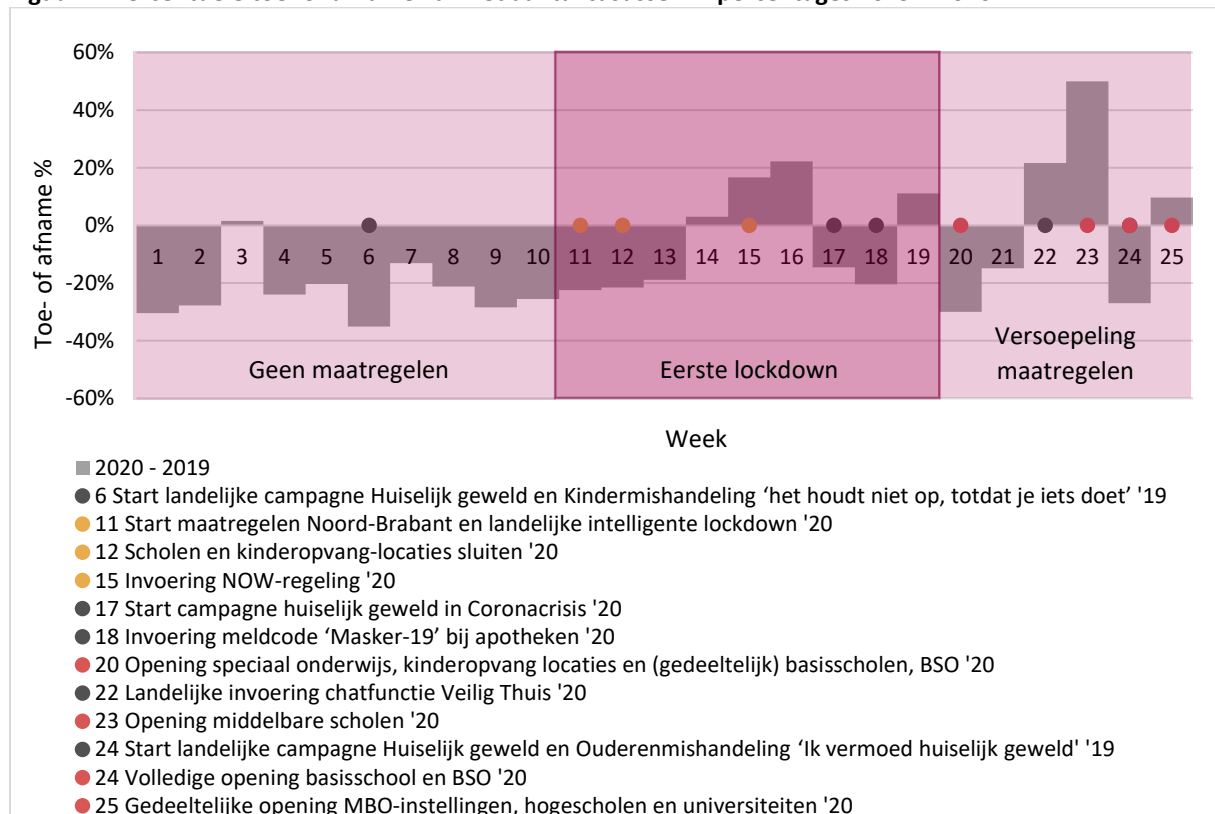
² Voor professionals geldt sinds 1 januari 2019 dat het een professionele norm is geworden om een melding bij Veilig Thuis te doen wanneer er vermoedens van acute en structurele onveiligheid bestaan. Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode>.

Bevindingen

Huiselijk geweld-casussen per week

In Figuur 1 wordt de percentuele toe- of afname van het wekelijkse aantal *casussen* in 2020 ten opzichte van het aantal casussen in diezelfde weken in 2019 weergegeven³. Vanwege de natuurlijke fluctuaties en schommelingen in het aantal geregistreerde casussen per week, is er onderscheid gemaakt naar fases⁴ met een vergelijkbare mate van de COVID-19 maatregelen. Door deze fases in 2020 te vergelijken met diezelfde weken in 2019 wordt inzichtelijk gemaakt of er een verandering waarneembaar is in de omvang, aard en ernst van huiselijk geweld. Ook is in de figuur door middel van bolletjes een tijdlijn⁵ verwerkt. In de Bijlage Meldingen worden de veranderingen in het werkveld van Veilig Thuis en de getroffen COVID-19-maatregelen uitgelegd.

Figuur 1. Percentuele toe- of afname van het aantal casussen in percentages 2019 – 2020

* 2019: N = 1724; 2020: N = 1491

Het aantal casussen fluctueert van week tot week. Ondanks de fluctuatie, wordt in de fases met vergelijkbare maatregelen een relatieve trend zichtbaar. Ten opzichte van 2019 zijn in de weken voor de eerste lockdown minder casussen geregistreerd. In deze fase is het aantal casussen met 23 procent afgenomen. In de weken tijdens de eerste lockdown blijken in de weken 14, 15, 16 en 19 het aantal casussen relatief toe te zijn genomen, maar is het aantal casussen in deze gehele fase met 6 procent gedaald. Ook is een relatieve toename zichtbaar in de weken 22 en 23, waarin de

³ Voor alle analyses geldt dat het aantal casussen en meldingen in 2019 en 2020 in de periode januari tot juni (week 1 -25) zijn geanalyseerd.

⁴ Het eerste lichtroze vlak is de fase waarin nog geen maatregelen waren getroffen (fase 1). Het donkerroze vlak representeert de eerste lockdown uit maart 2020 (fase 2). Het tweede lichtroze vlak is de fase waarin de maatregelen zijn versoepeld (na half mei 2020).

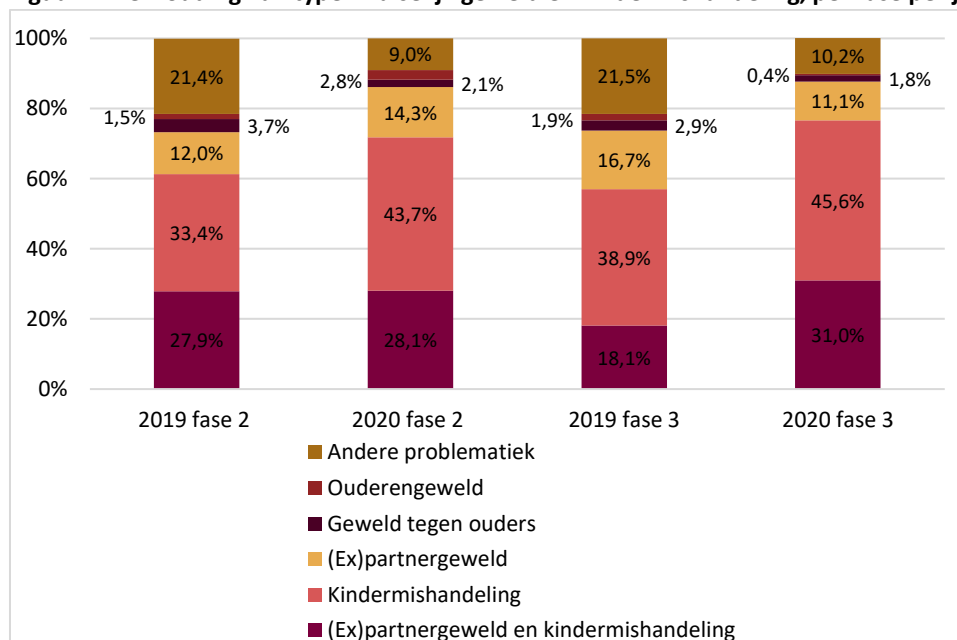
⁵ De grijze bolletjes representeren veranderingen in het werkveld, de gele bolletjes betreffen de getroffen maatregelen en de roze bolletjes hebben betrekking op de afschaling van de maatregelen.

maatregelen versoepeld zijn, maar ten opzichte van 2019 is in deze fase het aantal casussen met 7 procent afgenomen. Voor de absolute aantallen casussen per week, zie Bijlage Meldingen.

Vermoedelijke aard huiselijk geweld en kindermishandeling

Meldingen worden vaak geregistreerd onder verschillende typen huiselijk geweld en kindermishandeling. Wanneer er in een casus sprake is van (ex-)partnergeweld, zijn kinderen hier vaak getuige van en zal de melding worden geregistreerd als (ex-)partnergeweld en kindermishandeling. Wanneer (ex-)partnergeweld en kindermishandeling samen in een casus voorkwamen, is dit als één categorie beschouwd. De andere categorieën betreffen kindermishandeling, (ex-)partnergeweld, geweld tegen ouders (onder 65 jaar), ouderengeweld (boven 65 jaar) en andere problematiek⁶. Figuur 2 geeft de verhouding van de verschillende vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling in 2019 en 2020 weer, per fase van de COVID-19-maatregelen weer.

Figuur 2. Verhouding van typen huiselijk geweld en kindermishandeling, per fase per jaar

* De percentages aan de linkerkant van de staven hebben betrekking op ouderengeweld, de percentages aan de rechterkant van de staven hebben betrekking op geweld tegen ouders.

* 2019: Missende waarden in fase 1: N = 659; fase 2: N = 173; fase 3: N = 0.

* 2020: Missende waarden in fase 1: N = 2; fase 3: N = 5; fase 3: N = 160.

In Figuur 2 en in de komende figuren, wordt geen informatie weergegeven over *fase 1*. De reden hiervoor is dat vanwege een verandering in registraties en een overgang naar een nieuw dataregistratiesysteem, er in deze regio in de eerste tien weken van 2019 geen informatie⁷ over de vermoedelijke aard van het huiselijk geweld en wie de melding heeft gedaan is geregistreerd. Ook in de andere fases ontbreekt soms informatie over de vermoedelijke aard van het huiselijk geweld⁸, zie missende waarden. Tijdens de eerste lockdown (*fase 2*), dus de fase met de meest strenge

⁶ Wanneer meerdere vormen in een casus voorkwamen, is daar als volgt mee omgegaan: (ex-)partnergeweld en kindermishandeling (1) als één categorie gaat boven kindermishandeling, kindermishandeling (2) gaat boven (ex-)partnergeweld, (ex-)partnergeweld (3) boven geweld tegen ouders, geweld tegen ouders (4) boven ouderengeweld, en ouderengeweld (5) boven andere problematiek (6).

⁷ Missende waarden - 2019: N = 832; 2020: N = 167.

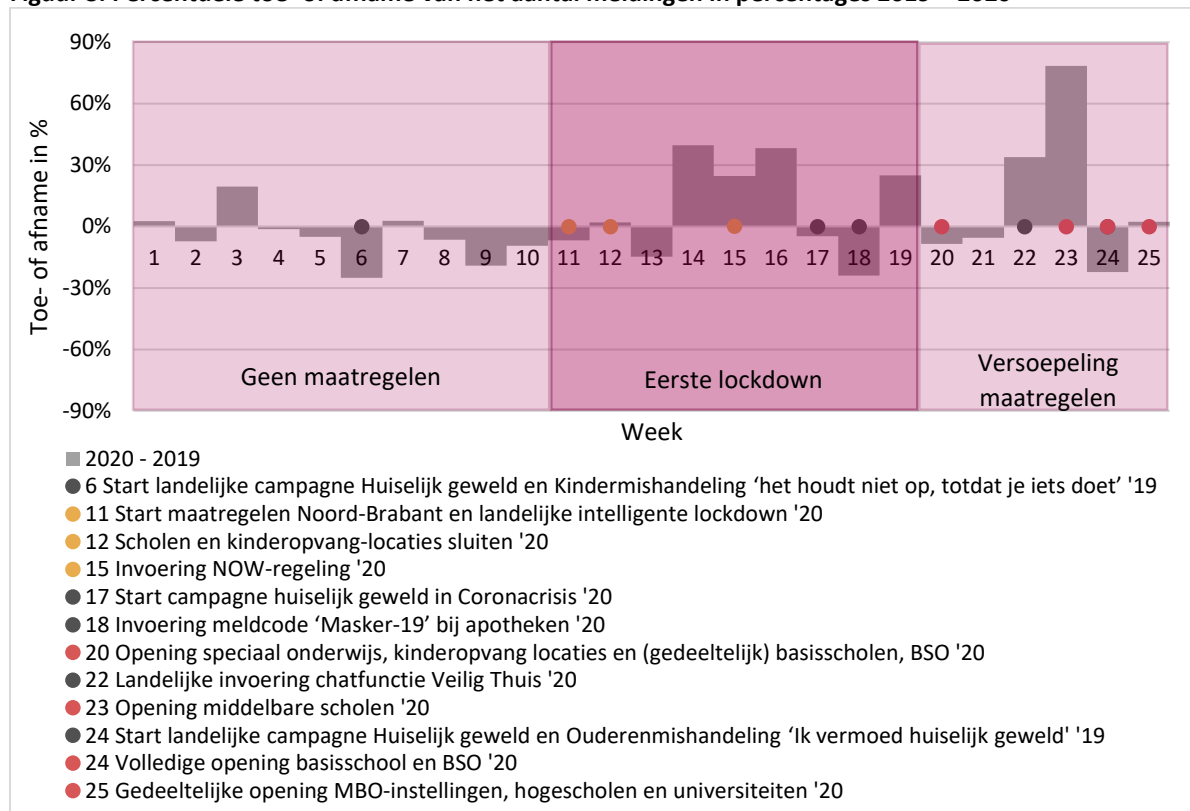
⁸ Het is mogelijk dat de ontbrekende informatie in een later stadium wordt geregistreerd, waardoor deze resultaten voorlopig zijn.

maatregelen, is in vergelijking met dezelfde weken in 2019 zichtbaar dat *kindermishandeling* vaker is geregistreerd. *Andere problematiek*⁹ is relatief minder vaak geregistreerd. Eenzelfde patroon wordt, in vergelijking met dezelfde weken in 2019, zichtbaar in de fase waarin de maatregelen werden versoepeld (fase 3). In deze fase is ook een toename zichtbaar in *(ex-)partnergeweld en kindermishandeling* als één categorie. De verhoudingen van de andere vermoedelijke vormen die in 2019 en 2020 zijn geregistreerd blijven ongeveer hetzelfde. Voor de absolute aantallen van de vermoedelijke vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling in 2019 en 2020, zie Bijlage Meldingen.

Huiselijk geweld-meldingen per week

In Figuur 3 wordt de percentuele toe- of afname van het wekelijkse aantal *meldingen* in 2020 ten opzichte van het aantal meldingen in diezelfde weken in 2019 weergegeven.

Figuur 3. Percentuele toe- of afname van het aantal meldingen in percentages 2019 – 2020

* 2019: N = 2004; 2020: N = 2031

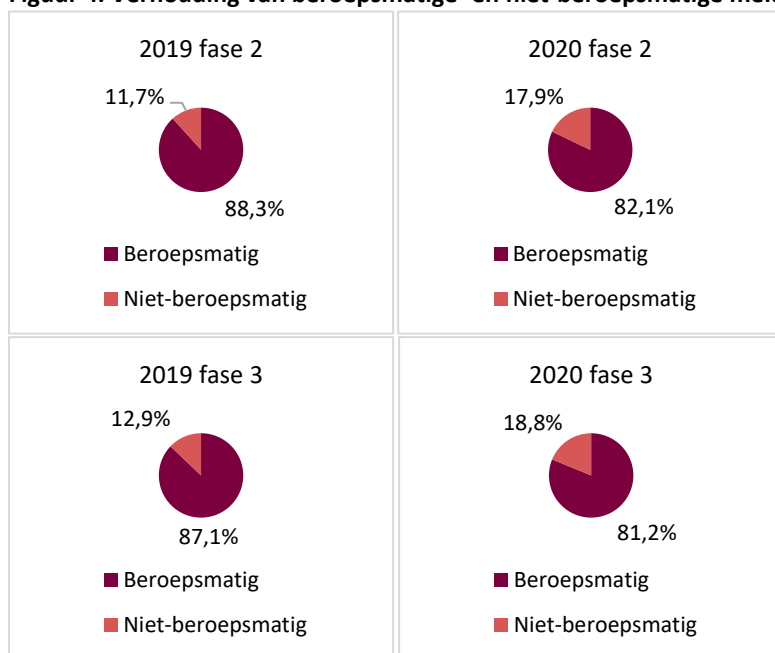
Net als de casussen, *fluctueert* het aantal meldingen van week tot week. Omdat er meer meldingen per casus kunnen worden gedaan, zijn grotere relatieve toenames zichtbaar in de meldingen. In de eerste fase is ten opzichte van diezelfde weken in 2019 het aantal meldingen met 6 procent afgenomen. In de tweede en derde fase zijn de meldingen toegenomen met 7 en 4 procent. Voor de absolute aantallen casussen per week, zie Bijlage Meldingen.

⁹ Onder andere problematiek zijn 'huiselijk geweld overig' (geweld dat door iemand uit de huiselijke- of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd, waarbij huiselijk geweld verwijst naar de relatie tussen plegger en slachtoffer) en 'andere problematiek dan huiselijk geweld of kindermishandeling' (alle andere problemen, en wordt alleen aangevinkt als geen van de andere vormen van toepassing is) samengevoegd.

Wie doet de melding?

Diegene die de melding bij Veilig Thuis doet, wordt de melder genoemd. Melders kunnen vanuit bijvoorbeeld beroepsmatig contact met mogelijke slachtoffers een melding doen (zie ook <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode>). Dit wordt door Veilig Thuis organisaties dan ook bijgehouden als een *beroepsmatige* melding. Daarnaast kunnen ook burgers een melding doen, het gaat dan bijvoorbeeld om familieleden, burens of andere bekenden van slachtoffers of slachtoffers zelf. Dit wordt door Veilig Thuis organisaties bijgehouden als een *niet-beroepsmatige* melding. Doordat meerdere personen een melding kunnen maken over één casus, zijn voor de volgende analyses *alleen* unieke meldingen onderzocht. Omdat in sommige periodes van de COVID-19-maatregelen beroepsmatige melders minder contact hadden met potentiële slachtoffers (denk aan scholen, kinderopvanglocaties, etc.) is het interessant om te onderzoeken of er per fase (in vergelijking met vorig jaar) verschillen te zien zijn in *wie de meldingen doen*.

Figuur 4. Verhouding van beroepsmatige- en niet-beroepsmatige meldingen, per fase per jaar

* 2019: Missende waarden in fase 1: N = 790; fase 2: N = 253; fase 3: N = 10.

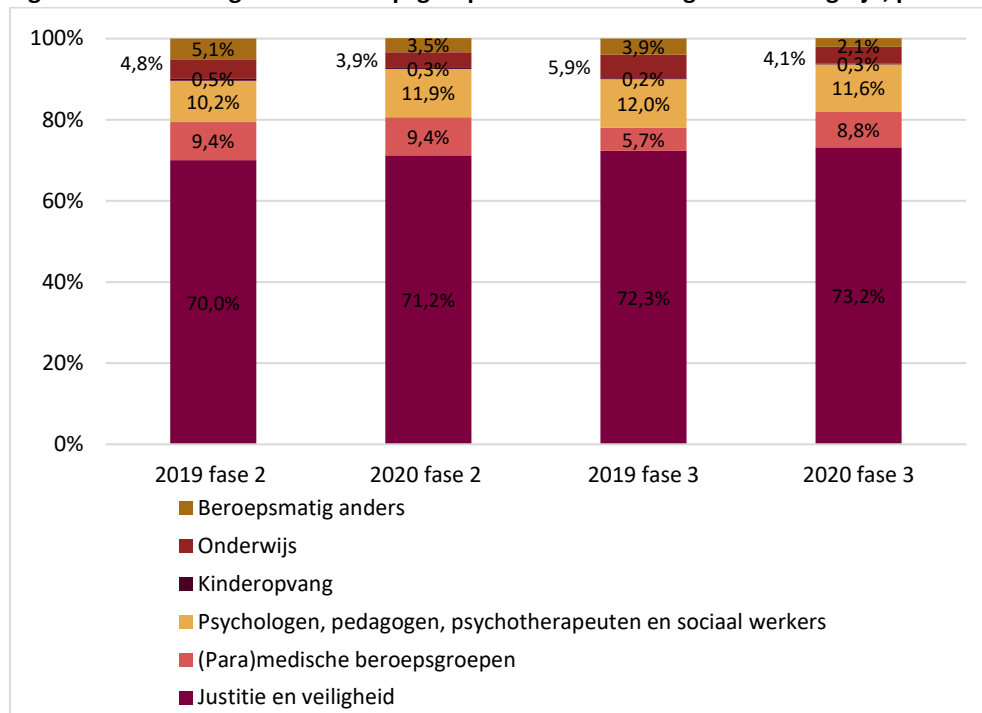
* 2020: Missende waarden in fase 1: N = 3; fase 3: N = 2; fase 3: N = 58.

Figuur 4 toont de verhouding van beroepsmatige- en niet-beroepsmatige meldingen in 2019 en 2020, per fase van de COVID-19-maatregelen. Zowel tijdens de eerste lockdown (*fase 2*) als in de fase waarin de maatregelen werden versoepeld (*fase 3*) is zichtbaar dat, in vergelijking met diezelfde weken in 2019, er een verschuiving heeft plaatsgevonden van beroepsmatige meldingen naar niet-beroepsmatige meldingen. Voor de absolute aantallen van beroepsmatige- en niet-beroepsmatige meldingen in 2019 en 2020, zie Bijlage Meldingen.

Beroepsmatige meldingen uitgesplitst naar beroepsgroep

Veilig Thuis regio's houden bij uit welke *beroepsgroep* meldingen afkomstig zijn. Zij onderscheiden: Justitie en Veiligheid (waaronder de politie), (para)medische beroepsgroepen, psychologen, pedagogen, psychotherapeuten en sociaal werkers, kinderopvang, onderwijs en de specificatie anders. Voor de absolute aantallen van meldingen door deze beroepsgroepen in 2019 en 2020, zie Bijlage Meldingen.

Figuur 5. Verhouding van de beroepsgroepen waaruit meldingen afkomstig zijn, per fase per jaar

* De percentages aan de linkerkant van de staven hebben betrekking op de beroepsgroep onderwijs.

* 2019: N = 833¹⁰; 2020: N = 1631.

Figuur 5 geeft de verhouding van de beroepsgroepen waaruit beroepsmatige meldingen afkomstig zijn in 2019 en 2020, per fase van de COVID-19 maatregelen, weer. Over alle fases in zowel 2019 als 2020 is Justitie en Veiligheid als beroepsgroep, waaronder de politie wordt verstaan, de belangrijkste melder van huiselijk geweld en kindermishandeling. Over het algemeen lijkt de verdeling over de verschillende beroepsgroepen niet noemenswaardig anders in deze regio.

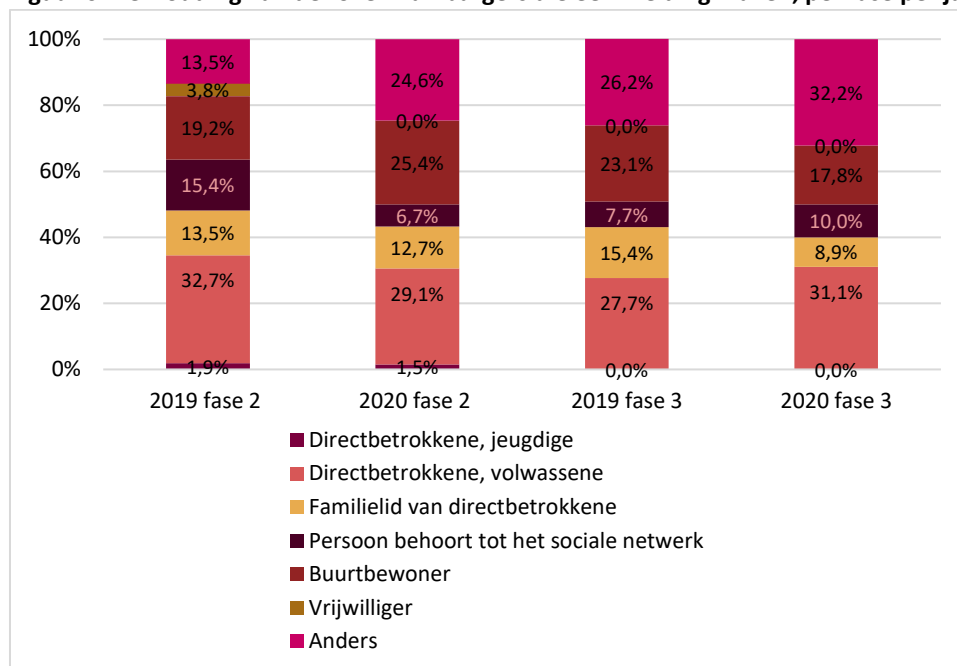
Niet beroepsmatige meldingen uitgesplitst naar rol

Onder niet-beroepsmatige melders worden *burgers* verstaan die ofwel direct betrokken¹¹ zijn in een huiselijk geweld-situatie, zoals jeugdige en volwassene directbetrokkenen, maar ook omstanders die getuigen hiervan getuigen kunnen zijn, zoals familieleden van directbetrokkenen, personen behorend tot het sociale netwerk, buurtbewoners, vrijwilligers of andere burgers. Voor de absolute aantallen van meldingen gedaan door burgers in 2019 en 2020, zie Bijlage Meldingen.

¹⁰ In 2019 zijn beroepsgroepen minder vaak geregistreerd dan in 2020, als gevolg van de overgang naar een nieuw dataregistratiesysteem.

¹¹ Slachtoffers, plegers of getuigen betrokken in een huiselijk geweld-situatie.

Figuur 6. Verhouding van de rollen van burgers die een melding maken, per fase per jaar

* 2019: N = 118¹²; 2020: N = 337.

Figuur 6 toont de verhouding van de rollen van burgers die een melding hebben gemaakt in 2019 en 2020, per fase van de COVID-19 maatregelen. Tijdens de eerste lockdown (*fase 2*) is zichtbaar dat het aandeel meldingen gedaan door personen behorend tot het sociale netwerk ten opzichte van diezelfde weken in 2019 met ongeveer 8,5 procent is afgenomen. Het aandeel meldingen gedaan door buurtbewoners is daarentegen met bijna 6 procent toegenomen. Met de versoepeling van de maatregelen (*fase 3*) is ten opzichte van diezelfde weken in 2019 een toename zichtbaar in het aandeel meldingen gedaan door volwassene directbetrokkenen en personen behorend tot het sociale netwerk. Het aandeel meldingen gedaan door buurtbewoners en familieleden is afgenomen. Over het algemeen lijkt de verdeling over verschillende niet-beroepsmatige melders in 2019 op het patroon in 2020.

¹² In 2019 zijn de rollen van burgers minder vaak geregistreerd dan in 2020, als gevolg van de overgang naar een nieuw dataregistratiesysteem.

De belangrijkste bevindingen

- Er kunnen meerdere personen een melding maken van eenzelfde vermoedelijke huiselijk geweld-situatie. Om deze reden bestaan er verschillen in het aantal geregistreerde meldingen en casussen. Over het algemeen is het aantal casussen, ook al voorafgaand aan de corona-uitbraak, in 2020 in de regio Noord-Holland-Noord ten opzichte van 2019 gedaald, maar zijn er tijdens en na de eerste lockdown relatief meer meldingen gedaan. Als gevolg van ontbrekende informatie in de registraties van de vermoedelijke aard van het huiselijk geweld, zijn deze resultaten voorlopig en dienen met voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd.
- Er heeft tijdens en na de eerste lockdown een verschuiving plaatsgevonden van beroepsmatige naar niet-beroepsmatige meldingen. Niettemin blijven professionals belangrijke melders van huiselijk geweld, waarbij het grootste percentage meldingen afkomstig is vanuit Justitie en Veiligheid. Geen grote verschillen werden zichtbaar in de verdeling van de verschillende beroepsgroepen. Burgers, zoals buurtbewoners, blijken belangrijke melders te zijn geweest. De getroffen maatregelen, zoals thuiswerken en thuisblijven, hebben er mogelijk aan bijgedragen dat burgers meer meldingen doen omdat ze mogelijk meer zien en meer horen. Ook de landelijke campagne 'Huiselijk geweld in Coronacrisis'¹³ die er specifiek op gericht leek omstanders zoals buurtbewoners aan te sporen een melding te maken van huiselijk geweld, hebben mogelijk bijgedragen aan meer sociale controle en alertheid onder burgers. Met de toenemende aandacht voor de mogelijke stijging van huiselijk geweld in lockdowns, is ook de bereidheid onder burgers om te melden mogelijk toegenomen. Anderzijds hebben de getroffen maatregelen, die de sociale contacten die men momenteel heeft beperkt, mogelijk er ook toe kunnen dat personen behorend tot het sociale netwerk van directbetrokkenen minder snel vermoedens hebben kunnen signaleren.

In deze monitor stonden meldingen uit Noord-Holland-Noord in de periode januari tot juni in 2019 en 2020 centraal. Binnenkort beschikt het NSCR ook over landelijke meldingsgegevens afkomstig van alle 26 Veilig Thuis regio's. De landelijke dekking van de meldingsgegevens betekent dat betrokken onderzoekers de regionale gegevens zal kunnen afzetten tegen landelijke trends in meldingen. Bovendien zal het NSCR nieuwe gegevens analyseren, zowel regionaal als landelijk, die een langere periode beslaan. In de toekomst zullen we de afschalingen in de zomer, naar de geleidelijke opschalingen in de winter van 2020 ook kunnen meenemen in de analyses.

¹³ Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/04/25/start-landelijke-campagne-tegen-huiselijk-geweld-in-coronacrisis>.

Onderzoekers: Veroni Eichelsheim, Anne Coomans, Arjan Blokland, Steve van de Weijer, Sjoukje van Deuren, Meintje van Dijk
Contactpersoon: Veroni Eichelsheim | VEichelsheim@nscr.nl | 06 4137 8828

NSCR

De Boelelaan 1077
1081 HV Amsterdam

Postadres

Postbus 71304
1008 BH Amsterdam

T 020 598 5239

E nscr@nscr.nl
www.nscr.nl

Het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) is onderdeel van de institutenorganisatie van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

